

Näringsdepartementet

Statens energimyndighet

Box 310

631 04 Eskilstuna

Uppdrag att genomföra innovationsfrämjande insatser för att minska processindustrins utsläpp av växthusgaser

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens energimyndighet (Energimyndigheten) att genomföra utlysningar och samordna de statliga innovationsfrämjande insatserna för minskade processutsläpp inom svensk industri. Insatserna avser i huvudsak förstudier, innovationssamarbeten samt spridning av nya system och tekniker. Myndigheten ska även, tillsammans med universitet och högskolor, näringsliv och andra relevanta aktörer, verka för samarbeten för utveckling och spridning av ny teknik för en minskad klimatpåverkan.

Särskilt fokus ska läggas på de tekniker och systemlösningar som, på kort respektive lång sikt, bedöms ha störst nytta för såväl minskade utsläpp som stärkt konkurrenskraft. Möjligheterna att i högre grad nyttja internationella insatser och samarbeten för forskning och innovation bör beaktas. Potentialen för innovationer i Sverige att kunna bidra till minskade utsläpp nationellt och internationellt bör belysas samt möjligheten till ökad teknikexport. I arbetet med att genomföra insatser inom ramen för uppdraget ska Energimyndigheten samverka med övriga berörda myndigheter och samordna arbetet för att säkerställa att de sammantagna statliga insatserna får så stort genomslag som möjligt.

I ett första skede ska Energimyndigheten göra en sammanställning och analys över nuläget som visar vilka sektorer i Sverige som har högst utsläpp, deras respektive möjligheter till minskade utsläpp och möjlig utveckling på området.

Uppdraget ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Verket för innovationssystem (Vinnova) och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) samt övriga berörda

myndigheter. Uppdragets genomförande ska vidare ske i dialog med svensk industri, universitet och högskolor samt institutssektor.

För ändamålet, inklusive programanknutna kostnader, får Energimyndigheten rekvirera totalt högst 35 miljoner kronor, under perioden 2016–2019. Energimyndigheten får rekvirera högst 5 miljoner kronor per år för åren 2016–2017. För 2018 får Energimyndigheten rekvirera högst 10 miljoner kronor och för 2019 högst 15 miljoner kronor. Medlen ska rekvireras engångsvis för respektive år. För 2016 ska rekvisitionen vara inkommen till Kammarkollegiet senast den 30 oktober 2016. För åren 2017, 2018 och 2019 ska rekvisitionerna vara inkomna till Kammarkollegiet senast den 15 mars för respektive år. I rekvisitionerna ska hänvisning göras till detta besluts diarienummer. Utgifterna ska belasta det under utgiftsområde 24 Näringsliv uppförda anslaget 1:5 Näringsutveckling m.m., anslagsposten 1 Näringsutveckl - del till Kammarkollegiet.

Oförbrukade medel ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 15 mars 2020 på bankgirokonto 5052-5781, med angivande av detta besluts diarienummer.

Resultatet av uppdraget och hur medlen har använts ska delredovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 31 augusti 2017, den 31 augusti 2018 och den 31 augusti 2019. I redovisningen 2019 ska Energimyndigheten redogöra för vilka tekniska och marknadsmässiga hinder, tillika hinder i regelverken, som enligt myndigheten bedöms föreligga för minskade växthusgasutsläpp från den svenska processindustrin. Myndigheten ska även redovisa vilka insatser inom forskning, innovation och demonstration som bedöms nödvändiga på området för att bidra till att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp, samtidigt som konkurrenskraften för svensk processindustri stärks. Effekter på andra miljömål, exempelvis giftfri miljö, ska belysas. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 15 mars 2020. I slutredovisningen ska Energimyndigheten lämna en redovisning av medelsanvändningen samt en redovisning av hur insatserna har bidragit till ökad innovation avseende industrins möjlighet att ställa om till minskade utsläpp av växthusgaser, samt hur myndigheterna samordnat sitt arbete i frågan.

Uppdraget genomförs inom ramen för ett av samverkansprogrammen – Uppkopplad industri och nya material – och knyter nära an till nyindustrialiseringsstrategin Smart industri.

Bakgrund

Miljömålsberedningen har föreslagit ett långsiktigt mål om att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp till atmosfären, för att därefter

uppnå negativa utsläpp. Regeringen planerar att i början av 2017 återkomma med en proposition om ett klimatpolitiskt ramverk och nya mål, med utgångspunkt i Miljömålsberedningens förslag i betänkandet En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47). En stor del av de direkta utsläppen från industrin kommer från energi- och koldioxidintensiva branscher inom processindustrin. I järn- och stålindustrin har det hittills varit svårt att hitta substitut för användning av kol som reduktionsmedel vid framställningen av malmbaserat stål. Inom cementindustrin sker en betydande del av koldioxidutsläppen som avgång av den i kalkstenen bundna karbonaten. Dessa industrier stod för nära hälften av industrins utsläpp 2014 och utsläppsnivåerna har minskat mycket lite sedan 1990. För massa- och pappersindustrin, verkstadsindustrin och livsmedelsindustrin finns inte samma direkta koppling mellan produktionsprocesserna och utsläppen. Dessa branscher har minskat sina utsläpp relativt kraftigt under senare år. I raffinaderi- och kemiindustrin används fossila bränslen ofta som insatsvara i processen, vilket leder till betydande växthusgasutsläpp.

Skälen för regeringens beslut

Världens länder enades om ett nytt globalt och rättsligt bindande klimatavtal vid klimatmötet COP21 i Paris. Det nya avtalet kommer att utgöra ramverk för ländernas klimatarbete under lång tid framöver. Regeringen anser att Sverige ska ha en ledande roll i genomförandet av klimatavtalet och klimatomställningen. Genomförandet ställer krav på en omställning till mycket låga eller negativa utsläppsnivåer i alla samhällssektorer. Klimatfrågan präglar i dag regeringens arbete på många områden och det står klart att stora förändringar måste till för att Sverige ska kunna bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Minskade utsläpp är också en förutsättning för framtida konkurrenskraft, inte minst inom industrin. Det finns goda affärsmöjligheter för svenska företag att bidra till global klimatnytta genom ökad produktion och export av produkter och teknik med jämförelsevis låga utsläpp. Inom industrin förestår nu tekniksprång som innebär att delvis helt ny teknik utvecklas, teknik som kan användas även inom andra områden. Det öppnar upp för export även på nya marknader.

Industrins betydelse för det gemensamma välståndet är stor. Industrin och de industrinära tjänsteföretagen skapar närmare en miljon arbetstillfällen och står för över 70 procent av Sveriges samlade exportvärde. I syfte att stärka svensk industri i omställningen till hållbar produktion har regeringen beslutat om Smart industri – en nyindustrialiseringsstrategi för Sverige. Det är nödvändigt att hitta en väg framåt där den svenska processindustrin både kan bidra till nödvändiga utsläppsminskningar för att nå högt ställda klimatmål och samtidigt bibehålla internationell konkurrenskraft. En långsiktig utveckling av industrin mot nollutsläpp kräver en integrerad politik som innefattar olika typer av stöd längs hela innovationskedjan. Forskning,

innovation och demonstration av nya processtekniker kan också bidra till att attrahera såväl demonstrationsanläggningar som därtill relaterad utveckling och stärka Sverige som innovationsland i enlighet med regeringens insatser för Testbädd Sverige. Nationella innovationsrådet har identifierat miljö- och klimatteknik som ett område där samverkan mellan näringsliv, offentlig sektor, akademi och andra berörda parter kan bidra till att möta samhällsutmaningar och främja konkurrenskraft. Svenska företag ska leda vägen för hållbara innovationer.

Den svenska industrin står för knappt en fjärdedel av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Utsläppen har minskat med 24 procent sedan 1990 och Sveriges industri tillhör de minst utsläppsintensiva i en global jämförelse. Likväl är de processrelaterade utsläppen svåra att minska och stora utmaningar kvarstår för industrin. Fortsatta insatser krävs för att kontinuerligt minska utsläppen och ta nödvändiga tekniksprång. EU är det ekonomiska område som har hårdast krav på utsläppsminskningar för sin industri, en industri som i hög utsträckning är utsatt för internationell konkurrens. För att svensk industri ska kunna fortsätta driva teknikutvecklingen mot minskade utsläpp och inte konkurreras ut av mer utsläppsintensiva konkurrenter krävs fokusering av statens resurser på området i nära samarbete med näringslivets insatser inom forskning, innovation och demonstration. Sverige ska vara världsledande inom innovativ och hållbar industriell produktion. Regeringen har därför tagit initiativ till fem strategiska samverkansprogram för att möta samhällsutmaningar. Genom samverkan mellan offentliga och privata aktörer kan innovation medverka till nya lösningar som bidrar till hållbar tillväxt och stärkt konkurrenskraft.

På regeringens vägnar

Mikael Damberg

Annika Holmberg

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM och INRÅD
Utrikesdepartementet/FH
Finansdepartementet/BA
Utbildningsdepartementet/F
Miljödepartementet/MM, KL och EE
Näringsdepartementet/IFK, FÖF, KSR, FF och RTS
Energimyndigheten
Kammarkollegiet

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Naturvårdsverket
Tillväxtverket
Verket för innovationssystem